TYRINĖJIMAI PYLIMO G. 41

Ramunė BUTRIMAITĖ

2004 m. atlikti archeologiniai tyrinėjimai pastato Pylimo g. 41, Vilniuje, vidiniame kieme. Ieškota buvusio užstatymo pėdsakų, siekta nustatyti kultūrinio sluoksnio storį ir pobūdį.

Pylimo g. susiformavo XIX a., kai buvo nugriauta miesto gynybinė siena. Rūdininkų priemiestyje XIX a. I pusėje dominavo kaimo sodybos su vienaukščiais mediniais pastatais. Istorinių duomenų apie sklypą Pylimo g. 41 nėra daug. 1808 m. K. Grunerto Vilniaus senamiesčio plane matoma, kad dabartinio pastato Pylimo g. 41 vietoje sklypas nebuvo užstatytas. 1891 m. šio sklypo projekte pavaizduoti 6 pastatai. XX a. pradžios pastato Pylimo g. 41 situacijos plane pavaizduotas kiemas užstatytas mediniu 20 m ilgio, 10 m pločio namu. 1937 m. valdos situacijos plane šio medinio pastato jau nebėra.

Dabar žalia veja apaugusiame sklype, iš Š ir ŠR pusės apribotame Pylimo gatvės, iš P ir PV – Pylimo g. namo 41, iškasta 2x4 m pločio perkasa (8 m^2), orientuota ŠR–PV kryptimi. Perkasa kasta 13 m atstumu nuo pastato 41 Š fasado R kampo. ŠR perkasos dalyje 0,45 m gylyje (H_{abs} 121,52 m) atkastas 1,4x0,6 m dydžio akmenų grindinio fragmentas su lataku, žemėjančiu iš Š į PR pusę. Grindinys datuotas XX a. pirmaja puse. Didesnėje perkasos dalyje (H_{abs} 121,46 m) išryškėjo juodos žemės su stambiais degėsiais, smulkiomis griuvenomis ir šaknimis dėmė – XX a. pradžioje buvusio gaisro pėdsakai. ŠR perkasos dalyje maišytos pilkos žemės sluoksnio su stambiomis griuvenomis, šaknimis, degėsiais ir molio linzėmis apačia fiksuota 1,20 m gylyje (H_{abs} 120,85 m). Sluoksnyje aptikta buitinės keramikos, stiklo dirbinių fragmentų, bato pasagėlė ir kitų smulkių geležinių dirbinių. Perkasos PV dalyje maišytos pilkos žemės sluoksnio apačia fiksuota 2,15–2,25 m (H_{abs} 119,92–119,84 m) gylyje. Sluoksnyje aptikta XVII–XX a. buitinės keramikos fragmentų, bato pasagėlė bei keletas smulkių geležinių dirbinių. Tame pačiame gylyje atkastas netvarkingai sudėtų akmenų bei plytų nuolaužų mūras, rištas moliu. Pamatas orientuotas ŠV–PR kryptimi. Atidengto pamato fragmento plotis – 0,85 m, ilgis – 1,5 m, pamato aukštis siekia iki 1 m. Pamatas datuotas XX a. pradžia. Perkasos ŠR dalyje kultūrinio sluoksnio horizontai nebuvo sunaikinti XX a. pradžioje medinio pastato statybos metu. 2,6–2,9 m gylyje (H_{abs} 119,45–119,15 m) pasiektas ankstyviausias, nesuardytas 0,3 m storio kultūrinio sluoksnio horizontas. Tai juoda žemė su gausiais degėsiais ir smulkiomis griuvenomis. Sluoksnyje aptikta XVII a. radinių – žalvarinis ažūrinis diržo ar piniginės apkalėlis bei dvi molinės pypkės, dengtos žalia glazūra. Šio sluoksnio radiniams priskiriamas juodos spalvos stiklo karoliukas, aptiktas išmestose žemėse. 2,9 m gylyje (H_{abs} 119,15 m) pasiektas gelsvos spalvos smėlis – įžemis. Jame (H_{abs} 118,89 m) išryškėjo pilkos žemės su smėliu – pamato perkasimas. Perkasos apačia fiksuota 3,2 m gylyje (H_{abs} 118,83 m). Ties pamatu fiksuotas pilkos žemės su smėliu perkasimas. Jo apačia pasiekta 4,2 m gylyje nuo žemės paviršiaus (H_{abs} 117,87 m).

INVESTIGATIONS AT THE PYLIMO STREET 41

In July 2004 archaeological investigations were performed in Vilnius at the Pylimo Street 41; the cultural layer datable to the 17th–20th century was found. During the investigations a stone pave-

ment fragment and a wooden construction foundation fragment datable to the first half of the 20th century were discovered. The earliest horizon of the cultural layer dated to the 17th century.

TYRINĖJIMAI PYLIMO G. 22

Linas GIRLEVIČIUS

2004 m. 90 m² plote atlikti archeologiniai tyrinėjimai ir apie 400 m² plote žvalgymai pastato Pylimo g. 22, Vilniuje, patalpose ir aplinkoje.

Pastatas istoriniuose šaltiniuose minimas nuo XVIII a., jis pavaizduotas vadinamajame Fiurstenhofo Vilniaus plane. Rašytinių šaltinių apie ankstesnį sklypo užstatymą neturime, tačiau architektūrinių tyrimų metu nustatyta, kad mūrinio pastato šioje vietoje būta jau XVII a. Pastatas Pylimo g. 22 yra netoli buvusios Vilniaus miesto gynybinės sienos Trakų vartų vietos. Buvusios istorinės posesijos 1147 R dalis ribojosi su 1503 m. pradėta statyti miesto gynybine siena, o priešais ją, Kačergos (Vingrės) upelio vagos vietoje, įrengtas griovys. XVIII a. pirmojoje pusėje – viduryje posesija priklausė Radvilų jurisdikcijai, tačiau šių didikų pozicijoms silpstant, XVIII a. antrojoje pusėje žemės ir pastato savininkai ne kartą keitėsi. Šiame rajone vyko kovos 1794 m. T. Kosciuškos vadovaujamo sukilimo prieš rusų okupacinę armiją metu. Vykstant kovoms prieš Rusijos kariuomenę, įsitvirtinusią tuometiniame Poguliankos priemiestyje, pastatas tikriausiai buvo sudegintas – 1795–1801 m. dokumentuose minima, kad po gaisro posesija stovi tuščia. 1801–1899 m. sklype vyko mūrinių pastatų statybos bei rekonstrukcijos darbai, kol XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje pastatas įgavo dabartinį vaizdą. Iki šių dienų neišliko tik nedideli ūkinės paskirties mūriniai pastatėliai pastato vidinio kiemo Š dalyje.

2002 m. dviejose pastato V korpuso patalpose žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus atliko archeologas A. Kavaliauskas (žr. *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 201–202). Fiksuotas XIV–XX a. datuotas 2,1–3 m storio kultūrinis sluoksnis, aptikta mūrinių konstrukcijų.

Vidiniame netaisyklingos formos pastato kieme buvo įrengiami požeminiai inžineriniai tinklai. Tranšėjų ir iškasų šuliniams vietose atlikti archeologiniai žvalgymai. Tranšėjų gylis – iki 3,5 m. Vidinio kiemo P dalyje aptikta požeminių inžinerinių statinių. Tai P–Š kryptimi orientuotas XIX a. statytas Kačergos upelio kolektorius bei greta jo buvusi skliautu dengta patalpa. Šioje kiemo dalyje atlikti archeologiniai tyrinėjimai – tirtas plotas 2. Tranšėjose inžineriniams tinklams pastato vidinio kiemo vidurinėje ir Š dalyje įvairiose vietose fiksuota besiskirianti kultūrinio sluoksnio stratigrafija. Po kiemą dengusiomis dangomis kastas maišytos arba supiltos struktūros gruntas. Šių sluoksnių storis įvairiose kiemo vietose svyravo nuo 1,4 iki 3,5 m. Čia aptikta nedaug XVI–XX a. datuojamų archeologinių radinių: geležinė pasaga, geležinis kablys, plokštinių koklių, buitinės keramikos, čerpių fragmentų, stiklo buteliukų. Sluoksniai susidarė XIX–XX a., atliekant įvairius statybos ir rekonstrukcijos darbus. Žemiau viršutinio kultūrinio sluoksnio horizonto, 1,4 m gylyje ar giliau atkastas nesuardytos struktūros kultūrinio sluoksnio horizontas – tamsiai pilkos arba juodos spalvos puvėsinga žemė su negausiomis statybinių griuvenų, smėlio arba molio prie-